

**บทที่ 9**  
**การได้ดินแดนของรัฐ**  
**(ACQUISITION OF TERRITORY)**

รัฐอาจได้ดินแดนในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

- (1) การใช้กำลัง
- (2) การครอบครองดินแดนที่ไม่มีเจ้าของ
- (3) การครอบครองปรปักษ์
- (4) การทำสนธิสัญญา
- (5) การเปลี่ยนแปลงสภาวะธรรมชาติ
- (6) การตัดสินของศาลหรืออนุญาโตตุลาการหรือตามมติขององค์การระหว่างประเทศ

**1. การใช้กำลัง**

เป็นการได้ดินแดนมาตามวิธีการดั้งเดิม กล่าวคือ รัฐที่รบชนะในสงครามมักจะผนวกดินแดนส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของรัฐที่พ่ายแพ้เป็นดินแดนของตน

การผนวกดินแดนของรัฐที่แพ้ในสงครามเป็นของรัฐที่ชนะสงครามนั้น ประกอบด้วย 2 กระบวนวิธี กล่าวคือ

ประการแรกดินแดนของรัฐที่แพ้สงครามถูกยึดครองและปกครองโดยกำลังทหารของรัฐที่ชนะสงคราม รัฐบาลเดิมของรัฐสิ้นสภาพของการเป็นรัฐบาลอีกต่อไป

และในประการที่สอง รัฐที่ชนะสงครามแสดงออกซึ่งเจตนาที่จะผนวกดินแดนที่ยึดครองอยู่นั้น การแสดงออกเจตนาต้องแสดงออกในรูปของการกระทำที่มีผลในทางกฎหมายว่า เป็นการผนวกดินแดน ทั้งนี้ด้วยการที่รัฐซึ่งชนะสงครามเข้าไปทำหน้าที่แทนรัฐเดิม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเข้าไปใช้อำนาจรัฐแทนรัฐเดิม<sup>(1)</sup>

ในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง กองทัพเยอรมันรบชนะประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป และเข้าไปยึดครองประเทศดังกล่าว แต่ก็ไม่ได้ถือว่าดินแดนของประเทศดังกล่าวตกเป็นของเยอรมัน เนื่องจากเยอรมันไม่ได้แสดงเจตนาผนวกดินแดนของประเทศดังกล่าว

---

(1) Nguyen Quoc Dinh, เรื่องเดิม, หน้า 437.

ในทำนองเดียวกัน เมื่อกองทัพสัมพันธมิตรยึดครองเยอรมันหลังจากการที่เยอรมัน  
พ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่สอง ถึงแม้ว่าเยอรมันจะไม่มีสถานะเป็นบุคคลระหว่างประเทศ  
แต่ก็เป็นภวณิชั่วคราว เนื่องจากฝ่ายสัมพันธมิตรไม่มีเจตนาผนวกดินแดนของเยอรมัน

กรณีตัวอย่างที่ถือว่า เป็นการได้ดินแดนด้วยการใช้กำลัง ได้แก่ กรณีที่ญี่ปุ่นประกาศ  
ผนวกดินแดนของเกาหลีใน ค.ศ.1910 เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่เกิดหลักการที่เป็นข้อห้ามทั่วไปมิให้มีการใช้กำลังในความ  
สัมพันธ์ระหว่างรัฐ ซึ่งมีที่มาสำคัญจากกติกาปารีส ค.ศ.1928 และกฎบัตรสหประชาชาติ  
(มาตรา 2 ข้อ 4) แล้ว การได้ดินแดนด้วยการใช้กำลังจึงไม่เป็นที่ยอมรับในกฎหมาย  
ระหว่างประเทศอีกต่อไป

นอกจากกติกาปารีส ค.ศ.1928 และกฎบัตรสหประชาชาติแล้ว ยังมีการกระทำ  
ระหว่างประเทศอีกหลายกรณีที่ดีว่า เป็นการแสดงเจตนาชัดเจนถึงการปฏิเสธความชอบ  
ธรรมในการได้ดินแดนด้วยการใช้กำลัง เช่น กฎบัตร BAGOTA ค.ศ.1948

ในปฏิญญาว่าด้วยหลักการแห่งกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ฉันมิตร  
และความร่วมมือระหว่างรัฐอันสอดคล้องกับกฎบัตรสหประชาชาติ (Declaration on Prin-  
ciples of International Law Concerning Friendly Relations and Coo-  
peration Among States in Accordance with the Charter of United  
Nations) ลงวันที่ 3 ธันวาคม 1970 มีข้อความตอนหนึ่งว่า "ไม่มีที่ยึดครองดินแดนใดที่  
ได้มาด้วยการข่มขู่และการใช้กำลัง จะได้รับการรับรองว่าชอบด้วยกฎหมาย"

และในอารัมภบทของมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งองค์การสหประชาชาติที่ 242(1976)  
เกี่ยวกับฉนวนกอลัน มีการเน้นย้ำว่า "เป็นไปไม่ได้ที่จะมีการยอมรับการได้ดินแดนด้วยการ  
ใช้กำลัง"

ด้วยเหตุตั้งนี้การผนวกดินแดนแมนจูเรียของญี่ปุ่น การผนวกดินแดนเอธิโอเปีย การ  
ผนวกดินแดนเอสเตรเลียของเยอรมัน และการผนวกดินแดนที่ราบสูง GOLAN ของอิสราเอล  
จึงถือว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดกฎเกณฑ์แห่งกฎหมายระหว่างประเทศ

## 2. การได้ดินแดนด้วยการครอบครองดินแดนที่ไม่มีเจ้าของ

ได้แก่กรณีที่รัฐเข้าครอบครองดินแดนที่ไม่ได้อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐใด  
(*Terra nullius*)

Vattel เคยอธิบายไว้ว่า "มนุษย์ทั้งหลายมีสิทธิเท่าเทียมกันในสิ่งที่ไม่ได้เป็นสมบัติของผู้ใด จะตกเป็นของบุคคลที่เข้าถือเอาเป็นเจ้าของก่อนผู้อื่น"

หลักเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องการได้ดินแดนของรัฐด้วยการครอบครองดินแดนที่ไม่มีเจ้าของนี้ มีที่มาจากกฎหมายโรมันในเรื่องการได้กรรมสิทธิ์ในสิ่งที่ไม่มีเจ้าของ ซึ่งมีเงื่อนไขของการได้มาอยู่ 2 ประการ คือ เจตนาที่จะได้มาและมีการกระทำที่เป็นรูปธรรมด้วยการเข้าครอบครองเป็นเจ้าของ

ในระยะแรกที่มีการนำหลักเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องนี้มาบังคับใช้ กล่าวคือ ในระยะที่ยังมีดินแดนที่ไม่มีเจ้าของอยู่มาก รัฐในทวีปยุโรปเพิ่งจะเริ่มค้นหาและค้นพบดินแดนที่ไม่มีเจ้าของ การได้ดินแดนของรัฐในช่วงระยะเวลาดังกล่าว รัฐใดที่ค้นพบดินแดนและปักธงชาติของตนลงบนดินแดน เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการเป็นเจ้าของดินแดน (การแสดงเจตนาเป็นเจ้าของ) ก็ถือกันว่า ดินแดนดังกล่าวเป็นการมสิทธิ์ของรัฐที่ค้นพบ

ต่อมา หลักเกณฑ์ของการได้มาซึ่งดินแดนของรัฐดังกล่าวข้างต้น ค่อยเปลี่ยนแปลงทีละน้อย เนื่องจากไม่มีดินแดนที่ปราศจากเจ้าของให้ค้นพบ จนในที่สุดถือกันว่า การได้ดินแดนที่ไม่มีเจ้าของนั้น รัฐต้องเข้าครอบครองดินแดนอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อรัฐต่าง ๆ ยอมรับและยึดถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวซ้ำแล้วซ้ำอีก หลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงกลายเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศ

ในการให้ความเห็นเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของ Groenland ศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศอธิบายความหมายของการครอบครองอย่างมีประสิทธิภาพไว้ว่า การครอบครองต้องประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งแสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมด้วยมาตรการเข้มแข็ง และจัดตั้งขึ้นอย่างเพียงพอต่อการที่รัฐผู้ครอบครองจะปฏิบัติหน้าที่ของรัฐโดยผ่านสื่อกลางอันได้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐได้<sup>(1)</sup>

ในคดี East Groenland<sup>(2)</sup> ระหว่างเดนมาร์กกับนอร์เวย์ ศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศให้ความเห็นว่า การครอบครองอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การใช้อำนาจที่มีลักษณะเป็นอำนาจของรัฐอย่างต่อเนื่องเหนือดินแดนดังกล่าว

---

(1) C.P.J.I. Statut juridique du Groenland, Serie A/B, No.53 หน้า 62-63 อ้างไว้ใน Nguyen Quoc Dinh, เรื่องเดียวกัน, หน้า 434.

(2) Pierre Vellas, เรื่องเดิม, หน้า

และในคดี *Minquirs et Ecrehous* ระหว่างฝรั่งเศสและอังกฤษ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศพิพากษาว่า ดินแดนของสองหมู่เกาะอยู่ใต้อำนาจอธิปไตยของอังกฤษ เนื่องจากปรากฏข้อเท็จจริงว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ของอังกฤษได้ปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ที่เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐ ในช่วงเวลาของศตวรรษที่ 19 และ 20

กล่าวโดยสรุป การครอบครองอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่การที่รัฐซึ่งครอบครองดินแดนใช้อำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริงเหนือดินแดนดังกล่าว โดยการที่รัฐแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้รักษาความสงบเรียบร้อย และให้บริการสาธารณะที่จำเป็นแก่ประชาชนที่อยู่ในดินแดน และการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐต้องต่อเนื่องตลอดเวลา

### 3. การครอบครองโดยปรบักษ์

เป็นวิธีการที่รัฐได้ดินแดนมา โดยการที่รัฐเข้าครอบครองดินแดนดังกล่าว ในขณะที่เป็นของรัฐอื่น โดยมีการครอบครองติดต่อกันเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และรัฐที่เป็นเจ้าของเดิมมิได้โต้แย้งคัดค้านแต่อย่างใด การที่รัฐเจ้าของเดิมไม่ได้คัดค้าน จึงถือว่าเป็นการสละสิทธิ์ในอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนดังกล่าว ดังนั้น เมื่อรัฐอื่นได้เข้าครอบครองติดต่อกันเป็นระยะเวลาอันยาวนาน รัฐที่เข้าครอบครองจึงได้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน

จะเห็นได้ว่า การได้ดินแดนโดยการครอบครองปรบักษ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ มีลักษณะคล้ายกับการได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตามกฎหมายแพ่ง กฎหมายภายในของรัฐต่าง ๆ นั้นเอง

ความจริงแล้ว หลักการของการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยการครอบครองปรบักษ์นั้น เป็นหลักการที่ลอกเลียนมาจากกฎหมายโรมัน

การกล่าวอ้างถึงการได้ดินแดนโดยการครอบครองปรบักษ์นั้น ยากต่อการพิสูจน์ให้เห็นว่า สิทธิการได้มาเกิดขึ้นสมบูรณ์แล้ว เนื่องจากกฎหมายระหว่างประเทศไม่ได้กำหนดระยะเวลาของการครอบครองปรบักษ์ว่า ต้องมีระยะเวลายาวนานเท่าใด (โดยปกติรัฐจะต้องครอบครองดินแดนนั้นเป็นเวลานาน อาจจะเป็นระยะเวลา 30-400 ปี Grotius เห็นว่าระยะเวลาที่รัฐเข้าครอบครองนั้น จะต้องนานจนจำไม่ได้) ในทางปฏิบัติอนุญาโตตุลาการ หรือผู้พิพากษาจึงพยายามค้นหาพยานหลักฐานแวดล้อม กรณีที่พิสูจน์ให้เห็นว่ารัฐเจ้าของดินแดนที่ถูกอ้างยึดการครอบครองปรบักษ์ ได้สละสิทธิ์อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนดังกล่าวไปตั้งแต่เวลาหนึ่งเวลาใดนานมาแล้ว

ในคดีเกาะ Palmas สเปนค้นพบเกาะ Palmas แต่สเปนสละละทิ้งการครอบครอง เนเธอร์แลนด์เข้าครอบครองต่อจากสเปนมาเป็นเวลานานกว่า 200 ปี อนุญาโตตุลาการที่ พิจารณาคดี (Max Huber) จึงตัดสินว่าเนเธอร์แลนด์เป็นเจ้าของเกาะ Palmas<sup>(1)</sup>

หลักเกณฑ์ของการได้ดินแดนด้วยการครอบครองปรักษ์ ตามที่ปรากฏในคำพิพากษา ของศาลประจำอนุญาโตตุลาการ และศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศซึ่ง Schwarzenberger<sup>(1)</sup> ประมวลสรุปย่อไว้ นั้น มีดังต่อไปนี้

- (1). รัฐที่อ้างการได้ดินแดนด้วยการครอบครองปรักษ์ต้องใช้อำนาจอธิปไตยที่แท้จริงเหนือดินแดนดังกล่าว
- (2). การใช้อำนาจอธิปไตยต้องใช้ติดต่อกันอย่างมีเหตุผล
- (3). การใช้อำนาจอธิปไตยต้องเป็นไปอย่างสงบ (ด้วยความสงบ)
- (4). การครอบครองดินแดนดังกล่าวต้องเปิดเผย สาธารณชนรับรู้ แต่ไม่ถึงกับเป็น พันธกรณีที่ต้องประกาศอย่างเป็นทางการ

#### 4. การได้ดินแดนด้วยการทำสนธิสัญญา

ได้แก่กรณีรัฐซึ่งได้ดินแดนทำสนธิสัญญารับโอนดินแดนดังกล่าวจากรัฐซึ่งเป็นเจ้าของ ดินแดนอยู่เดิม

การได้ดินแดนด้วยการทำสนธิสัญญานี้ อาจเป็นสนธิสัญญาการซื้อขาย สนธิสัญญาแลกเปลี่ยน หรือสนธิสัญญายกให้ก็ได้

กรณีที่เป็นสนธิสัญญายกให้ อาจเป็นการยกให้ด้วยใจสมัคร หรือด้วยการถูกบังคับข่มขู่ เช่น รัฐที่ยกให้เป็นฝ่ายแพ้สงคราม ฝรั่งเศสทำสนธิสัญญายก Alsace - Lorraine ให้กับ เยอรมันใน ค.ศ. 1871 เพราะถูกบังคับ (ปัจจุบันนี้อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยสนธิสัญญา มาตรา 52 กำหนดว่า สนธิสัญญาที่เกิดจากการถูกบังคับข่มขู่เป็นโมฆะ)

สนธิสัญญาสันติภาพ หรือสนธิสัญญาสงบศึกบางฉบับจะมีข้อกำหนดให้รัฐที่แพ้สงครามยก

---

(1) กรันด์ ชนเทพ, เรื่องเดิม, หน้า 119 และ Nguyen Quoc Dinh เรื่องเดิม, หน้า 438.

(1) Schwarzenberger

ดินแดนให้รัฐที่ชนะสงคราม เช่น สนธิสัญญาแวร์ซายส์ ค.ศ.1919 กำหนดให้เยอรมันโอน Alsace - Lorraine ให้ฝรั่งเศส สนธิสัญญาสันติภาพอิตาลี ในปี ค.ศ.1947 กำหนดให้อิตาลีโอน Tende & Brigue ให้ฝรั่งเศส เป็นต้น

การได้ดินแดนด้วยสนธิสัญญาการซื้อขาย เช่น ฝรั่งเศสขาย Louisiana ให้กับสหรัฐอเมริกา ใน ค.ศ.1800 รัสเซียขาย Alaska ให้กับสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ.1867

มีข้อสังเกตว่า การได้ดินแดนด้วยการทำสนธิสัญญารับโอนดินแดนจากรัฐอื่น ซึ่งหมายถึงความถึงรัฐที่ได้ดินแดนรับโอนอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนดังกล่าว แต่การที่รัฐรับโอนดินแดนจะใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนดังกล่าวได้ รัฐที่รับโอนต้องเข้าไปแสดงความเป็นเจ้าของดินแดนดังกล่าวอย่างเป็นทางการเสียก่อน กล่าวคือ การทำสนธิสัญญาโอนอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนอำนาจอธิปไตย ไม่ได้โอนไปยังรัฐผู้รับโอนโดยอัตโนมัติ ต้องมีการกระทำของรัฐที่รับโอน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นการใช้อำนาจอธิปไตยเสียก่อน เช่น มีการประกาศใช้กฎหมายของรัฐที่รับโอน มีการแต่งตั้งพนักงาน เจ้าหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ฯลฯ ในดินแดนดังกล่าว

#### 5. การได้ดินแดนเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาวะธรรมชาติ

ตัวอย่างเช่น ชายฝั่งทะเลเกิดที่งอก หรือเกิดเกาะผุดขึ้นในน่านน้ำภายในของรัฐ

ในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงดินแดนของรัฐโดยฝีมือของมนุษย์ เช่น มีการถมชายฝั่ง-ทะเล หรือ ทะเลสาบเพื่อเพิ่มพื้นที่ดินชายฝั่ง หรือมีการสร้างเกาะขึ้นมาในน่านน้ำภายใน กรณีเช่นนี้ก็ต้องถือว่าดินแดนที่เพิ่มขึ้นมา นั้น เป็นของรัฐเหมือนกับการเปลี่ยนแปลงโดยธรรมชาติ

มีข้อสังเกตว่า การที่ชายฝั่งทะเลของรัฐงอก หรือเกิดเกาะขึ้นในน่านน้ำภายใน ย่อมทำให้ทะเลอาณาเขตของรัฐขยายเพิ่มเติมออกไปด้วย

#### 6. การได้ดินแดนตามคำพิพากษาของศาล หรืออนุญาโตตุลาการ หรือตามมติขององค์การระหว่างประเทศ

ในกรณีที่รัฐมีข้อพิพาทเกี่ยวกับดินแดน เช่น รัฐหนึ่งอ้างสิทธิการได้ดินแดนตามหลักเกณฑ์ในเรื่องการครอบครองปรบักษ์ แต่รัฐเจ้าของดินแดนปฏิเสธสิทธิดังกล่าวเมื่อข้อพิพาท

มาสู่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ หรือมีการมอบข้อพิพาทษาให้อนุญาโตตุลาการพิจารณาตัดสิน  
คำพิพากษา หรือคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการยอมผูกมัดรัฐคู่กรณี เช่น คำพิพากษาของศาล  
ยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีหมู่เกาะ Miquiers et Ecrehous คำตัดสินของอนุญาโต-  
ตุลาการในคดีทะเลสาบ Lanoux ระหว่างฝรั่งเศสกับสเปน เมื่อ ค.ศ.1975 เป็นต้น

สำหรับมติขององค์การระหว่างประเทศ เช่น มติขององค์การสหประชาชาติก็มีผล  
ทำให้รัฐได้ดินแดนเช่นเดียวกัน มติของสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการตั้ง  
รัฐอิสราเอล ตามมติลงวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ.1947